

Rahvusriiklus

Rahvusriiklus põimib kokku kaks ideed: riikluse ehk teatud ala ja elanikkonna poliitilise korralduse ning rahvusluse ehk teatud kogukonna sotsiaalkultuurilise ühtsustunde.

Tulemuseks on võimas sotsiaalsete tähenduste loomise ja legitimeerimise mehhanism, mis paljude autorite meelest üldse muudab võimalikuks moodsa ühiskonna tekkimise. Kuigi mitmed autorid on väitnud, et rahvuslikud alused demokraatia ja inimõiguste arenedes taanduvad, näitab praktika rahvustunde jätkuvat tugevat kaasahaaramisvõimet.

Kui algupäraselt tähistas rahvus (*gens, natio*) pigem sotsiaalkultuurilist, mitte poliitilist seotust, on hiljemalt Suure Prantsuse Revolutsiooni ajast valitsenud kujutlus rahvuskogukondadest ka poliitiliste toimijatena ja riikluse õiguspäraste kandjatena. Sellega haakuvad rahvusvahelises õiguses rahvaste enesemääramise idee – igal rahval on õigus rajada oma riik – ning rahvusriikide suveräänsuse idee – iga riigirahvas korraldab oma elu ise ja omaenda eelistustest lähtudes (Habermas 1998, Heater 2004a, Pierson 2004, Bendix 2003, Nelson 2006, Chernilo 2007).

Habermasi (1998: 111-113) kokkuvõtlikus esituses väljendub rahvusriigi saavutus lahenduse pakkumine samaaegselt kahele väljakutsele: ta muutis võimalikuks uue legitimeerimisviisi (usulise asemel ilmaliku), mis põhineb uuel, abstraktsemal ühiskonna lõimumise vormil (seisuskogukondadest lepinguühiskonda liikumine). Rahvusriik vastas neile väljakutsetele kodanikkonna poliitilise mobiliseerimisega, mis väljendus järkjärgulises kodanikuautonoomia õiguslikus laiendamises ja demokraatliku poliitilise korralduse ülesehitamises. Neid muutusi võimaldab rahvustunde legitimeeriv mõju. Vaid ühise päritolu, keele ja ajaloo ümber kristalliseeruv rahvuslik eneseteadvus ja ühe rahva hulka kuulumise tunne muudab alamad kodanikeks ühtses poliitilises kogukonnas – liikmeteks, kes suudavad tunnetada ja välja kanda vastutust teineteise ees.

Rahvusriikluse sisemine kahetisus peegeldub ka kodanike eneseidentiteedi kujunemises rohujuuretasandil, kus rahvuskultuurilisus sujuvalt põimub põhiseaduspatriotismiga. Näiteks võib ühine ajaloomüüt sisaldada nii lugusid põhirahva kujunemisest tänapäevaseks rahvuseks kui võitlust põhiõiguste laiendamiseks kõigile inimestele ühetaoliselt, sõltumata seisusest,

keelt võib näha nii rahvusliku eripära alusjoonena kui ühiskonnaliikmete teineteisega suhtlemise praktilise abivahendina jne.

Kahetisus peegeldub ka vastavalt riiklike, rahvuslike või põimunutena tajutud sümbolites (lipp, vapp, müüdid jne), samuti nn uue geopoliitika märksõna ümber põimuvates diskursustes, st kujutletud maakaartides, oma riigi positsioneerimises, sõber- ja vaenlasriikide inimtaolistatud kujutlemises, rahvuslikes stereotüüpides, tähelepanu alla sattuvates ja kõrvalejäävates teemarepertuaarides jne (vt nt Harle, Moisió 2003, Berg 2002). Selline mitmetähenduslikkus võimaldab rahvusriiklusega poliitiliselt manipuleerida, eriti rahvuslikus osas, ent ka demokraatia ja inimõiguste võtmes.